Regionledningskontoret
Tove Ellingsen

YTTRANDE

Diarienummer
TRN 2021-0173

Leader Stockholmsbygd

Yttrande över Leader Stockholmsbygds utvecklingsstrategi 2023-2027

Bakgrund

Region Stockholm medverkar sedan 2021-03-31 i Leader Stockholmsbygd, vilket bland annat innebär medfinansiering av verksamheten och tjänstemannamedverkan i styrelsen LAG (Local action group).

Leader-metoden bygger på att offentliga, ideella och privata aktörer samlas för en lokal utvecklingsstrategi, som är framtagen i dialog genom breda, demokratiska processer. Syftet är att mobilisera engagemang och delaktighet för utveckling av ett område, men också att stimulera idékraft och stärka nätverkande i den lokala miljön.

Jordbruksverket är ansvarig myndighet och förbereder nästa programperiod för Leader. Inför programperiodens början tar varje Leaderområde fram en strategi med åtgärder. Leader Stockholmsbygd verkar inom EU:s programperiod med en total budget om ca 58 miljoner kronor och arbetar nu med en ny strategi för att skapa förutsättningar för att området ska kunna nå sin fulla potential genom lokalt ledd utveckling.

Leader Stockholmsbygd samarbetar med kommunerna Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn samt med Region Stockholm, som alla medfinansierar strategin och verksamheten. Utvecklingsstrategin blir en grund för vilka lokala utvecklingsinitiativ och projekt som kan förverkligas med stöd från Leader Stockholmsbygd under åren 2023 - 2030.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm har beretts möjligheten att yttra sig över utställt förslag till Leader Stockholmsbygds utvecklingsstrategi 2023 - 2027.

Region Stockholm ställer sig positiv till Leader Stockholmsbygds förslag och att strategin är framtagen med ett sektorsövergripande och brett lokalt

förankrat partnerskap. Strategin skapar goda förutsättningar för samordning och delaktighet för utveckling av området.

Leader Stockholmsbygd vill ha svar på tre frågor kopplade till remissen, vilka besvaras nedan:

- *Finns det en tydlig ”röd tråd” genom hela strategin från behov och möjligheter till mål och insatsområden? Om nej, vad kan förbättras eller tydliggöras?*

Region Stockholm anser att strategin är välskriven och att det är lätt att följa resonemanget om behov och möjligheter i Leader-området. Det är tydligt vilka mål och insatsområden Leader Stockholmsbygd arbetar med att uppnå.

Näringslivets struktur beskrivs väl i strategin. Däremot anser Region Stockholm att det kan stärkas ytterligare med skrivningar om att det mestadels är mikro-, små och medelstora företag som är verksamma på landsbygden. Det kan vidare vara intressant att beskriva arbetspendling med tanke på geografiska avstånd, infrastrukturhinder och att de flesta arbetstillfällena finns i tätorterna.

Region Stockholm anser att det är positivt att begreppet resiliens avvänds i strategin då det är ett allt mer använt vetenskapligt förhållningssätt för att analysera sammanvävda sociala och ekologiska system. Användandet av begreppet går i linje med den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUFS 2050) där Region Stockholm arbetar för att skapa en attraktiv och resilient Stockholmsregion.

- *Kommer målen och insatsområdena att kunna bidra till att vårt område ska kunna nå sin fulla potential genom lokalt ledd utveckling? Är det något du tycker saknas eller behöver förtydligas?*

Region Stockholm anser att målen och insatsområdena i strategin harmoniserar väl med RUFS 2050, Näringslivs- och tillväxtstrategin (RS 2020-0780) samt Landsbygds- och skärgårdsstrategin (LS 2017-1513).

Det finns ytterligare kopplingar till Regional cykelplan (RS 2020-0867), Analys av besöksnäringen i Stockholms län (TRN 2019-0186) och Klimatfärdplan 2050 (LS 2017-1512) för Stockholmsregionen.

- *Övriga synpunkter eller förslag?*

Region Stockholm föreslår att Leader Stockholmsbygd använder sig av samma definition för landsbygd som finns i Landsbygds- och skärgårdsstrategin (LS 2017-1513). Landsbygds- och skärgårdsstrategin utgår från en aktuell nulägesanalys av landsbygden och skärgården i Stockholms län.
I nulägesanalysen används Tillväxtanalys definitioner för landsbygd, vilka baseras på avståndet till närmsta tätort och delas upp i tätortsnära landsbygd, landsbygd och glesbygd. Då endast öar utan fast förbindelse i Stockholms län hamnar i kategorin glesbygd, kallas glesbygden i Landsbygds- och skärgårdsstrategin för skärgård. Genom att använda samma definitioner skapar vi en enhetlig bild av Stockholmsregionen.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-09-16

TRN 2021-0173

Augusti 2021 UTKAST #1

LEADER STOCKHOLMSBYGD

UTVECKLINGSSTRATEGI

2023—2027

Lokalt ledd utveckling
LEADER
STOCKHOLMSBYGD

LEADER

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

VÄLKOMMEN MED ERA SYNPUNKTER!

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny strategi för Leader Stockholmsbygd. Genom strategin vill vi skapa förutsättningar för att vårt område ska kunna nå sin fulla potential genom lokalt ledd utveckling. Vi verkar inom EU:s programperioder och i denna period har den totala budgeten för leaderarbetet i vårt område varit ca 58 miljoner kronor.

Leader Stockholmsbygd samarbetar med kommunerna Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn samt med Region Stockholm, som alla medfinansierar strategin respektive verksamheten.

Utvecklingsstrategin kommer att ligga till grund för vilka lokala utvecklingsinitiativ och projekt som kan förverkligas med stöd från Leader Stockholmsbygd under åren 2023 - 2030.

Bilden visar en man som kikar uppåt genom en systemkamera.

Under våren har vi genomfört en rad workshops, dialogmöten, intervjuer och enkäter för att få mångas inspel att bygga den nya strategin på. Det har lett fram till det strategiförslag som vi nu presenterar här med områdesbeskrivning, behov, möjligheter, vision, mål och insatsområden.

Vi vill gärna få in många synpunkter på utkastet som tagits fram och bjuder nu in alla berörda organisationer, föreningar, företag och offentliga organisationer att tycka till om vårt förslag.

Svara gärna på följande frågor:

- Finns det en tydlig ”röd tråd” genom hela strategin från behov och möjligheter till mål och insatsområden? Om nej, vad kan förbättras eller tydliggöras?
- Kommer målen och insatsområdena att kunna bidra till att vårt område ska kunna nå sin fulla potential genom lokalt ledd utveckling? Är det något du tycker saknas eller behöver förtydligas?
- Övriga synpunkter eller förslag?

Med vänlig hälsning

Susanne Ortmanns
Verksamhetsledare Leader Stockholmsbygd

Skicka era svar senast den 17e september via vårt formulär https://forms.office.com/r/09nWmppRn6, eller till strategi2023-2027@leaderstockholmsbygd.se

Du hitt ar mer info r mati on om v er ksamhet en och om st r ategi ar bete t på ww w.l eader sto ckholms byg d.se

Innehållsförteckning

1 Landsbygdsutveckling genom Leader 4

2 Strategins framtagning 4

3 Utvecklingsområdet 6

3.1 Tabell med statistik 6

3.2 Områdesbeskrivning 6

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter 9

4 Mål, insatsområden och indikatorer 12

4.1 Vision 12

4.2 Mål 12

4.3 Insatsområden 14

4.4 Indikatorer 16

5 Genomförande 17

5.1 Kommunikation 17

5.2 Urvalsprocess 17

5.3 Effekter 18

5.4 Hur främjar strategin innovation? 18

5.5 Övergripande principer 19

1. Landsbygdsutveckling genom Leader

Detta avsnitt ska ha samma utformning i samtliga svenska leaderområden och går ej att ha synpunkter på.

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2. Strategins framtagning

Processen med att ta fram en ny utvecklingsstrategi startade senhösten 2020. LAG konstaterade att man ville anlita en extern processledare, att det var av stor vikt att strategigruppen representerade trepartnerskapet och att lokala behov och betydande planer och strategier togs i beaktande. Under pågående pandemi fanns inga alternativ än digitala möten vilka visade sig erbjuda ett utmärkt forum för dialog och utbyte av erfarenheter, genom korta möten med ett omväxlande program och diskussioner i mindre grupper.

Det operativa arbetet genomfördes av en skrivargrupp som inkluderade processledaren och två anställda på leaderkontoret. Till arbetet knöts en strategigrupp, vilken bestod av fem personer verksamma inom region och kommun, privat och ideell sektor samt akademin. Tre (efter årsmöte 2021 fyra) deltagare var också ledamöter i LAG-styrelsen och såväl skärgårds- som fastlandsperspektivet var representerat. Strategigruppen hade bred erfarenhet från arbete i lokala intresseföreningar, nationella nätverk, EU:s processer samt forskning och företagande. Vissa hade lång erfarenhet från ett flertal olika LAG-grupper, andra hade ingen erfarenhet av leadermetoden, vilket gav en kreativ mix där inget var självklart.

En referensgrupp bildades som omfattade bygdegårds- och hembygdsföreningar, fotbollsförbund, LRF och SIKO, organisationer som visat särskilt intresse av att medverka i strategiprocessen.

Genom intervjuer med kommuner och Region Stockholm kartlades relevanta styrdokument och prioriterade fokusområden, strategin samt vilka landsbygds-, ungdoms- eller skärgårdsråd som var etablerade i respektive kommun och som kunde bidra till SWOT-analysen.

En intressentkarta togs fram, innehållande ca 150 olika organisationer från samtliga tre sektorer. Dessa organisationer kategoriserades i geografiska områden, mellan skärgård och fastlandsbygd men också i tematiska områden. Särskilt fokus har legat på att identifiera organisationer och nätverk av och för unga.

En trendspaning med tillhörande workshop genomförd av Kairos Future gav viktiga insikter i olika trender som kan påverka utvecklingen i vårt område. Skrivargruppen har också deltagit i en rad olika webbinarier arrangerade av t ex Landsbygdsnätverket, FARNET och ELARD för att få en bredare insikt i nationella och globala trender och processer.

För att säkerställa bred förankring och skapa en tydligare bild av områdets behov och möjligheter genomfördes under våren en rad olika aktiviteter. Fem digitala träffar med olika teman samlade drygt 100 deltagare från hela området. Inbjudan skedde direkt till alla på intressentkartan samt via annonser i sociala media. Deltagarna representerade både stora organisationer som LRF och Naturskyddsföreningen men även mindre verksamheter som idrottsföreningar, kulturföreningar, intresseföreningar. Dessutom deltog byalag, företagare, politiker och tjänstemän från kommuner, länsstyrelsen och region samt civilbefolkningen i våra bygder. Inspirationsföreläsningar med efterföljande gruppdiskussioner var kreativa och engagerande och deltagarna bidrog med många värdefulla insikter om lokala behov, förutsättningar och möjligheter. En särskild inbjudan till en grupp unga resulterade i en digital workshop som senare kompletterades med en ungdomsenkät som samlade drygt 30 svar från individer och grupper.

En första analys av alla inspel visade på en viss överrepresentation av skärgårdsperspektivet. Därför skapades en enkät riktade mot fastlandsaktörer. Resultatet visade både överlappning med tidigare inspel men också nya perspektiv som togs i beaktning i SWOT-analysen.

Strategin har vidare samordnats med utvecklings- och handlingsplaner som berör området i nära dialog med representanter för kommuner, länsstyrelsen och regionen. Exempel på dessa är:

- European Green Deal - Den gröna given
- Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet
- Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige
- Landsbygds - och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen
- Livsmedelsstrategi Stockholms län
- Kommunala planer för landsbygd - och skärgårdsutveckling samt hållbarhet

Där trendspaning, tematräffar, dialogmöten, enkäter och styrdokument pekat åt samma håll, har dessa prioriterats i strategins vision, mål och insatsområden. Några exempel är hållbarhet, cirkulär ekonomi och lokalproducerad mat. Leadermetoden kan komplettera och förstärka ovannämnda processer och strategier bland annat med sin utgångspunkt i ett starkt underifrånperspektiv.

Erfarenheter från tidigare programperioder har påverkat val av mål och insatsområden. Denna strategi håller en bättre balans mellan bredden av lokala behov och målsättningen att nå tydliga resultat och effekter, vilket kräver en smalare strategi.

Allt insamlat material har strukturerats i en SWOT- analys (se bilaga 2) som i sin tur utgjort själva grunden till den vision, de mål och de insatsområden som är kärnan i utvecklingsstrategin. Dessa arbetades fram av skrivar- och strategigruppen, med inspel och synpunkter från både LAG och referensgrupp och skickades sedan ut på remiss för ytterligare möjlighet till förslag och förändringar.

3 Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

Tabellen nedan visar statistik från SCB t.o.m. 2020-12-31.

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare	121 905	
	Storlek i km²	7 624	
	Invånare per km²	16	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	14 %	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män
	0-15 år	9	10
	16-24 år	4	5
	25-44 år	11	11
	45-64 år	14	15
	65- år	11	12

3.2 Områdesbeskrivning

Leader Stockholmsbygds område

Leader Stockholmsbygd förväntas omfatta merparten av landsbygden i de sex kommunerna Norrtälje, Österåker, Vaxholm, Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Exkluderat är de större tätorterna i Norrtälje, Österåker, Värmdö och Haninge. Kommunerna ingår i landskapen Uppland respektive Södermanland, där gränsen går igenom Värmdö kommun. Angränsande leaderområde i norr är Leader Upplandsbygd och i söder Leader Sörmlandskusten. I direkt anslutning till väster ligger bland annat Sveriges huvudstad Stockholm och andra tätortspräglade kommuner.

Natur- och kulturresurser

Den mest framträdande natur- och kulturresursen i leaderområdet är Stockholms skärgård. Generellt är naturmiljön i området en stor tillgång och av vikt för såväl fastboende som deltidsboende fritidshusägare och besökare. Här finns också ett kulturarv där konstnärer såväl som diktare har hämtat sin inspiration och gjort platser som bland annat Grisslehamn, Kymmendö, Sjösala, Saltkråkan, till svenska folkets egendom.

I leaderområdet finner man ett varierat och småbrutet odlingslandskap, gamla skogar, våtmarker, sjöar och vattendrag samt stora havs- och skärgårdsområden. Öarnas småskaliga jordbruk och fastlandets gårdar håller marker öppna och bidrar till att upprätthålla viktiga biologiska och kulturhistoriska värden. Samtidigt håller stora markområden på att växa igen då

för få marker brukas och i tätortsnära lägen tas mark i anspråk för produktion och bostäder. Det finns en del värdefulla, gamla skogsområden med höga naturvärden som är attraktiva för rekreation och friluftsliv, men också intressant för avverkning och markexploatering samtidigt som de behövs för sina ekosystemtjänster. Det finns samtidigt stora områden som ingår i riksintressen som värnar höga natur- och kulturmiljövärden, Natura 2000 områden och naturreservat.

Flera vattendrag har stora avrinningsområden och tillsammans med mindre åar och bäckar utgör de viktiga reproduktionslokaler för en stor mängd fiskarter. Vattendragen hotas av exploatering samtidigt som de är påverkade av övergödning som försämrar skärgårdens vattenkvalitet. Fiskbestånden i skärgården består av dels marina fiskarter, dels av limniska arter med små lokala bestånd längs kusten. Sedan slutet av 1990-talet har de vanligaste rovfiskarna minskat kraftigt i ytterskärgården vilket skapar obalans i ekosystemen och hotar yrkesfisket. Flera områden av riksintresse för yrkesfisket ligger inom Leader Stockholmsbygd inklusive två fiskehamnar av riksintresse.

Fler personer flyttar permanent in i sina fritidshus efter pensionen men också i takt med ökade möjligheter att arbeta på distans. Detta ökar belastningen på grundvattenresurserna, vilket skapar problem med tillgång och kvalitet på dricksvatten.

Livskvalitet, lokal anda och sociala förutsättningar

Stockholmsbygd erbjuder allt från glesbygd i skärgården till tätortsnära landsbygd och samtidigt närhet till landets huvudstad Stockholm. Den tätortsnära landsbygden erbjuder en attraktiv kombination av möjlighet till arbetspendling, närhet till service och fina naturmiljöer runt knuten vilket leder till ökad inflyttning. Hållbar utveckling av tätortsnära landsbygd förutsätter bland annat ökad kollektivtrafik och att inte värdefulla odlings- och skogsmarker bebyggs.

Landsbygd och glesbygd i skärgården har andra utmaningar. Arbetspendling är svårare pga. större avstånd och det finns sällan kollektivtrafik som alternativ. Avstånd till service, handel, kultur och vård/omsorg är stort. I attraktiva lägen med många fritidshus har närheten till storstaden och landsbygdens betydelse som rekreationsområde lett till höga fastighetspriser vilket försvårar för såväl unga som familjer, att bo kvar eller flytta ut. I kombination med bristande service, infrastruktur och arbetstillfällen är resultatet en långsam avfolkning.

Samtidigt finns en tydlig framåtanda i skärgården och glest bebyggd landsbygd, där lokalsamhällena bärs upp av småföretagare, lantbrukare, fiskare m.fl. och där man är van att i samverkan mellan förenings- och näringslivet engagera sig i allt från idrott, kulturliv till utvecklingsarbete. I en del före detta brukssamhällen verkar det svårare att utveckla medborgarengagemang i ortens utveckling utan istället finns högre förväntningar att kommuner eller myndigheter ska satsa.

Bilden visar en man vid invigningen av en ny natur- och kulturstig med spång, på Möja.

Föreningslivet

I hela området finns ett rikt föreningsliv och en lång tradition av samverkan. De flesta småföretagare är ideellt engagerade i flera av bygdens föreningar. Där det kommersiella utbudet är mindre står föreningslivet för ett mångfasetterat kulturliv, det finns många idrottsföreningar och därtill företagarföreningar, LRF-avdelningar, fiskeföreningar, miljöföreningar, studieförbund, hembygdsföreningar, intresseföreningar samt lokala utvecklingsgrupper som engagerar sig i bygdens övergripande utveckling. Föreningslivet får styrka bl a genom medverkan från en del fritidsboende som tillför kompetens och energi till sin landsbygd. Föreningslivet fungerar också som sociala entreprenörer, såväl traditionellt i samhället som inom arbetsmarknadsåtgärder.

Samtidigt är det svårt för de flesta föreningarna att attrahera nya aktiva och medelåldern bland de aktiva ökar.

Service och infrastruktur

Stockholms län har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. I Stockholms skärgård har befolkningen, mätt i restid och reskostnader, ett avstånd till grundläggande service i nivå med Norrbotten. Fungerande bredband med fiber saknas fortfarande i delar av leaderområdet. Små landsbygdsskolor har avvecklats under de senaste åren vilket upplevs av många fastboende som att det ytterligare försvårar inflyttning till bygden.

Kollektivtrafik till lands och till sjöss är inte tillräckligt utbyggd för att kunna bo och pendla från områdets glesbygdsområden, och fraktmöjligheter är begränsade och ofta dyra vilket försvårar för företag att etablera sig.

Små landsbygdsbutiker har svårt att överleva då den arbetspendlande befolkningen gärna handlar i större köpcentra med större sortiment. Butikerna i glesbygden är samtidigt viktiga som sociala centra och ger förutsättningar för distribution av drivmedel.

Näringslivet

I områdets glest bebyggda områden, är generellt möjligheten till anställning sämre och många väljer att bli egenföretagare. Många förvärvsarbetande finns inom bygg och entreprenadverksamhet samt transportnäringen. Även inom jordbruk och fiske är andelen sysselsatta högre i landsbygd och skärgården jämfört med den tätortsnära landsbygden. Den allmänna utbildningsnivån är lägre i skärgården och på landsbygden än i tätorterna. Det är viktigt att arbeta med kompetensutveckling som bättre matchar tillgång och efterfrågan, samt uppmuntra fler till fortsatta studier på akademisk nivå och att eftersträva en diversifiering av arbetsmarknaden i området.

Bilden visar en kvinna som står i en öppen dörr.

Besöksnäringen är en viktig bransch som för att vara hållbar behöver utvecklas i samförstånd med boende och verksamma i de livsmiljöer som attraherar besökare.

Intresset för lokalt producerad mat ökar och inom småskalig livsmedelsproduktion, gårdsbutiker och måltidsturism finns utvecklingspotential för sysselsättning. Reko-ringar, som

erbjuder enkel logistik och bra lönsamhet genom direkt försäljning till kund, växer och gynnar lokalt mathantverk. Efterfrågan efter närfångad fisk finns men fiskbestånden är i dåligt skick. Intresse för recirkulerande vattenbruk på land samt kretsloppsodling av vegetabilier och fisk (akvaponi) ökar och även alger börjar röna uppmärksamhet som kulinarisk produkt. Som effekt av ett leaderprojekt har landets första yrkeshögskoleutbildning för akvaponiingenjör startat hösten 2021 i Norrtälje. Här finns potential för nya branscher att växa fram.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

I detta avsnitt beskrivs områdets behov- och utvecklingsmöjligheter som utgår ifrån SWOT-analysen. En summering av styrkor, svagheter, hot och möjligheter har vägts av mot varandra och prioriteringar har gjorts utifrån hur stor påverkan olika insatser kan få på vårt område . Vi har också tittat i backspegeln och beaktat leadermetodens styrka som ett verktyg för att bygga socialt kapital och även utvärderat tidigare erfarenheter med metoden[1].

En ofrånkomlig drivkraft för förändring är hotet om ett klimat- och ekosystemsammanbrott[2], som behöver bemötas med både lokala och globala insatser. Hållbarhetsperspektivet och strävan att bidra till utveckling av ökad resiliens inom Leader Stockholmsbygd blev därför två viktiga faktorer vid urval av utvecklingsmöjligheter. Med resiliens menas här kapaciteten hos ett system, vare sig det är en skog, en stad eller en ekonomi, att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Det handlar alltså om både motståndskraft och anpassningsförmåga samt om förmågan att vända chocker och störningar, som en finanskris eller klimatförändringar, till möjligheter till förnyelse och innovativt tänkande[3].

Engagemang och delaktighet är en förutsättning för resilienta bygder

En styrka som har lyfts fram i strategiprocessen är de småskaliga livsmiljöerna som erbjuder samhörighet, tillit och ett aktivt föreningsliv och där människor upplever social trygghet och livskvalitet. Unga vill vara delaktiga i sin bygds utveckling men känner sig ofta inte riktigt inbjudna att delta[4]. Föreningslivet och möjligheten till fritidsaktiviteter är av stor betydelse för ungas upplevelse av sin hemort och spelar en viktig roll för unga människors vilja att bo kvar eller flytta tillbaka[5]. Det är viktigt att bygga upp kommunikations- och samarbetsformer som nyttjar ungas energi och framåtanda som en tillgång.

Två av landets kommuner med störst antal fritidshus[6] finns inom Leader Stockholmsbygd och många av de fritidsboende väljer att stanna allt längre på landsbygden, vilket underlättas av digitaliseringen och möjligheten att jobba på distans. I leaderområdet bor också 14 procent utrikes födda, vilket motsvarar snittsiffrorna för Sverige utanför storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö[7]. Trots önskan om ett ökat befolkningsunderlag lyckas lokalsamhällena inte alltid att aktivt inkludera nya grupper som unga, deltidsboende och utrikes födda. Leaderområdet ser samtidigt stora möjligheter att aktivt arbeta för förändring. Genom korskopplingar mellan olika erfarenheter, livsstilar och kunskaper kan trivsel och idékraft i bygderna öka och föreningslivet förnyas.

Bilden visar många människor utomhus framför en samlingslokal på landsbygden.

Entreprenörsanda och företagsamhet skapar hållbara verksamheter och ökad sysselsättning

Näringslivet är i förändring. Medelåldern ökar i traditionella näringar som bygg, jordbruk och transport, och generationsväxling uteblir. Ett mer diversifierat näringsliv kan öka områdets resiliens. En omställning till ny teknik, hållbara processer och cirkulära flöden inom exempelvis vattenanvändning eller kretsloppsodling kräver strategisk kompetensförsörjning, vilket även lyfts fram i regionens tillväxt- och näringslivsstrategi[8]. Ökad samverkan mellan branscher och företag bidrar till innovationskraft och nya affärsmöjligheter.

I en summering av dialoger, SWOT-analyser och den regionala utvecklingsplanen för skärgård - och landsbygd framgår det tydligt att förutsättningar för lokal matproduktion har förändrats drastiskt. Lokal jordbruksproduktion minskar och mer och mer mat importeras. Lönsamheten i sektorn minskar, men samtidigt som landskapet växer igen, gårdar läggs ned och yrkesfiskare drabbas av svaga fiskbestånd måste självförsörjningsgraden öka. Detta öppnar för större lönsamhet inom lokal matproduktion. Efterfrågan har ökat under pandemin[9]. Lokalt mathantverk är också en besöksanledning[10]. Kriser leder till nya möjligheter - här kan näringslivsutveckling ske och lokala jobb skapas. Samtidigt kan den lokala resiliensen stärkas genom att minska beroendet av importerade produkter.

För både lokalproducerad mat och besöksnäringen är närheten till Stockholm med många köpstarka kunder en möjlighet till utveckling. Ökat intresset för att uppleva svensk natur är en trend sedan flera år tillbaka, både nationellt och internationellt. Fler besökare skapar nya arbetstillfällen och ger livskraft till områdets verksamheter. Samtidigt innebär fler besökare ett ökat slitage på naturen, och ibland krockar besökarnas intressen med de boendes. Potential finns för en hållbar utveckling av exempelvis ekoturism när besöksnäringen planerar upplevelser och bokningsbara produkter i samförstånd med lokala aktörer som berörs av besökarna. Därtill behövs informationsinsatser som ökar kunskapen om naturresurser, allemansrätt och -skyldigheter.

Nya finansieringsformer har uppstått under de senaste åren. Crowdfunding innebär att många satsa mindre belopp på en ny affärsidé. Crowdfunding kan användas där företag och investerare inte känner varandra, men också som finansiering av exempelvis bygdebolag där byns invånare står som investerare och vinster återinvesteras i bygden. Nya finansieringsformer behöver lyftas fram och informationsinsatser behövs. Ekonomiska resurser spelar roll för områdets innovationskraft.

Attraktiva livsmiljöer för människor, djur och natur

Det är boendemiljön som väger allt tyngre i val av bostadsort, och digitaliseringen ger mer flexibilitet och gör det enklare för fler att arbeta på distans. Pandemin har förstärkt trenden och generellt väljer fler att flytta från staden till landsbygden. Co-working platser kan erbjuda alternativ till att arbeta ensam hemma, vilket skulle bidra till att stärka sammanhållningen i bygden och därmed också öka engagemanget för den lokala utvecklingen.

Bilden visar tre personer som studerar naturen vid ett bord på en äng.

Bostadsmarknaden på landsbygden erbjuder dock få boendealternativ. Höga fastighetspriser som följd av den stora efterfrågan på fritidshus hindrar unga familjer att bo kvar eller flytta ut vilket långsiktigt hotar att utarma landsbygden ytterligare. För att fler unga ska kunna stanna i sin bygd, och unga familjer ska kunna flytta ut permanent, krävs fler billiga bostäder. Leaderstöd skulle kunna bidra till samordning av olika initiativ, gynna erfarenhetsutbyte och bekosta förstudier som skapar samverkansmodeller för nya bostadslösningar.

Förbättrade kommunikationer på land och till sjöss är en förutsättning för att både boende och lokal produktion på landsbygd och i skärgård ska vara ett reellt alternativ. Unga efterfrågar fler cykelleder och bättre kollektivtrafik för att kunna delta i aktiviteter och träffa vänner. I den regionala landsbygds - och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen är förbättrad tillgänglighet ett viktigt insatsområde[11]. Ökat befolkningsunderlag i form av såväl fastboende som deltidsboende och besökare ger ett bättre underlag för kommersiell och offentlig service och tjänster inom många olika verksamhetsgrenar. Service inom vård och omsorg behöver hitta särskilda glesbygdsformer genom innovativa insatser med ny teknik och vidgat lokalt engagemang[12]. EU:s koncept Smarta landsbygder omfattar förslag hur man organiserar sig smartare, och hur man får tillgång till service på nya sätt[13].

Att ha naturen runt knuten bidrar till livskvalitet. Det gäller såväl havet som skogen och det öppna landskapet. Naturen är en resurs för rekreation men också för matproduktion, egen odling för husbehov, jakt och skogsbruk. Marken är dessutom attraktiv för nya bostadsområden. Aktörer som nyttjar naturen som resurs och som samtidigt är inbäddade i de sociala nätverken på platsen bidrar till social hållbarhet[14]. Men en ökande befolkning, växande besöksnäring och en ökande trafik innebär också stora påfrestningar på känsliga ekosystem. Vattenförsörjning, avfallshantering liksom avloppssystem måste utvecklas med ett tydligt kretsloppstänk och kompletteras med bevarandeinsatser för att värna den biologiska mångfalden i områdets vattenområden och landskap.

Fyra bilder visar några personer framför ett hembygdsmuseum, flera barn som sitter och äter i naturen, en skylt "Konstsmide" och en ångbåt vid en brygga.

4 Mål, insatsområden och indikatorer

4.1 Vision

Med nyfikenhet och mod

ställer vi om till livskraftiga lokalsamhällen

Nyfikenhet uttrycker kunskap, kompetens, innovation. Insikt leder till engagemang. Att veta och kunna gör det möjligt att göra, rätta till och förändra.

Mod krävs för att tänka om och bidra till ett liv inom planetens gränser.

Vi uttrycker att alla behövs. Vidare samspel, sammanhållning. Leadermetodens samverkan.

Livskraftig, med livet i centrum, det grundledande. Hållbarhet och resiliens. Kraft. Effekt.

4.2 Mål

Leader Stockholmsbygd har valt följande två mål för programperioden 2023-2027:

1. Hållbara näringar och verksamheter
2. Hållbara och resilienta platser

HÅLLBARA NÄRINGAR OCH VERKSAMHETER

Målet fokuserar på att stärka områdets entreprenörer genom att främja lönsamhet och sysselsättning samtidigt som områdets tillgångar används resurseffektivt i produktion av lokala varor och tjänster.

Behov som tydligt kom fram i nulägesanalysen var att näringslivet behöver bli mer diversifierat och att potentialen finns i ny teknik och nya hållbara processer kopplade till de gröna och blåa näringarna samt i besöksnäringen. Samverkansmodeller företagare emellan stärker utvecklingen och innovationskraften hos näringslivet. Företag som är inbäddade i lokalsamhället bidrar ofta till hållbar utveckling då ett starkt intresse finns att stärka inte bara företaget utan även lokalsamhället man verkar i. Entreprenörsbegreppet i ett vidare perspektiv innebär att civilsamhället kan driva lanthandel, restaurang eller gästhamn eller agera som socialt bemanningsföretag och där vinsterna återinvesteras i bygden.

Insatser inom detta område kan involvera framtagande av nya affärsmodeller, användning av eller ökad kunskap om ny teknik. De kan också innebära nya samverkanslösningar som främjar både kompetensutveckling och konkurrenskraft eller underlätta för generationsväxling inom företagande.

Kopplar till följande mål:

- RUFS 2050 ”En ledande tillväxt – och kunskapsregion
- Region Stockholms landsbygds- och skärgårdsstrategi, ”Att stärka det lokala näringslivet”
- Region Stockholms Tillväxt- och näringslivsstrategi; ”Stärk utvecklingen av konkurrenskraftiga små- och medelstora företag” och ”Underlätta strategisk kompetensförsörjning”.
- Stockholms läns livsmedelsstrategi, ”Livsmedelssektorn är en del av Stockholms innovations- och utvecklingskraft och bidrar till att föra stad och landsbygd närmare varandra vilket bidrar till livsmedelsstrategin övergripande mål, ett långsiktigt hållbart livsmedelssystem”.
- Målet kopplar till Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling särskilda mål att främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.

Agenda 2030

European Green Deal

HÅLLBARA OCH RESILIENTA PLATSER

Målet fokuserar på att skapa attraktiva platser. Platser som man vill se, besöka och dit man vill flytta. Platser som välkomnar nyinflyttade och erbjuder såväl trygghet som kreativitet. Platser som strävar mot att bli resilienta, vilket innebär kapacitet att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Detta kräver motståndskraft och anpassningsförmåga samt förmågan att vända störningar, som en finanskris eller klimatförändringar, till möjligheter till förnyelse och innovativt tänkande.

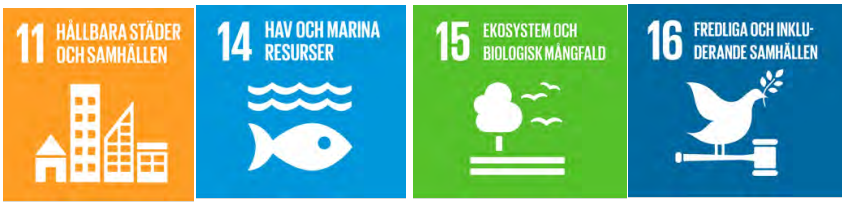
I den resilienta, inkluderande bygden är även deltidsboende, distansarbetande befolkning, nyinflyttade och barnfamiljer delaktiga i utvecklingen. Unga är med och driver utvecklingen framåt eftersom bygden har utvecklat kommunikations- och samarbetsformer som nyttjar ungas energi och framåtanda som en tillgång. Lokala resurser som bostäder, samlingslokaler och anläggningar får en mer flexibel användning som dessutom främjar sammanhållning och inbäddning. Stockholmsbygds lokalsamhällen blir smarta landsbygder där tillgångarna används uppfinningsrikare och mer resurseffektivt med lokal kunskap och tradition som bas. Digitaliseringen kan underlätta utvecklingen av nya verktyg.

Att stärka resiliensen i en bygd kräver en högre grad av självförsörjning, där lokalt producerade varor och tjänster till större del konsumeras lokalt. Lokalsamhällets ekonomiska kretslopp, såväl som vattnets och naturens kretslopp nyttjas på ett effektivt och klimatsmart sätt. Naturen brukas varsamt utan att uttömma lokala eller globala resurser. Bevarandeinsatser stärker biologisk mångfald i områdets landskap och vattenområden.

Kopplar till följande mål:

- RUFS 2050: En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp
- Regionens landsbygds- och skärgårdsstrategi: förbättra tillgängligheten, utveckla attraktiva och livskraftiga lokalsamhällen
- Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: de särskilda målen att främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk, att främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft, att bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.

Agenda 2030

European Green Deal

4.3 Insatsområden

Insatsområdena utgör strategins verktyg och anger inom vilka områden som utvecklingsinsatserna ska ske. Nedan insatsområden omfattar tre olika verktyg som fokuserar på hur arbetet mot målen ska ske, utan att fastna för ett särskilt tema. Det ger en agil[15] strategi som är lättrörlig och kan anpassas snabbt om omvärlden förändras och utmaningar skiftar.

Alla tre insatsområden är relevanta för att nå de båda målen under 4.2.

KUNSKAP & KOMPETENS

Kunskap innebär att veta saker, kompetens betyder att kunna tillämpa det man vet. Här kan insatser inom kompetensförsörjning, kompetens - och kunskapsöverföring ingå. Det kan vara kunskapsöverföring mellan generationer, det kan vara studiecirklar, kursverksamhet eller praktik där ny kunskap tillämpas för att därefter kunna sälja en tjänst eller söka ett jobb. Digitaliseringen och ny teknik ger förutsättningar för utveckling av nya branscher och företag, vilket ställer krav på strategisk kompetensförsörjning. Kunskaps- och kompetensbrist har kommit upp på många möten som har genomförts under strategiprocessen och har också lyfts fram av kommunerna som ett viktigt verktyg för näringslivsutveckling i området. Behovet gäller inte enbart företag, även civilsamhällets organisationer behöver utveckla sina kunskaper och sin kompetens. Kompetensutbyte med andra leaderområden kan också rymmas här.

Exempel på insatser:

- Kompetenshöjande åtgärder med fokus på värderingar, normer och inkluderande perspektiv
- Utveckling av cirkulära affärsidéer
- Kompetens- och företagsutveckling
- Synliggörande och utveckling av informella kompetenser och färdigheter
- Insatser för ökad kunskap av småskalig och hållbar produktion
- Utveckling av hållbart företagande
- Produkt- och konceptutveckling

AFFÄRSMODELLER OCH SAMVERKANSLÖSNINGAR

Här ligger fokus på insatser som företag, föreningar, branscher eller olika samhällssektorer gör tillsammans för att hitta bättre, mer effektiva lösningar som skapar synergier. Samverkan mellan företag, organisationer och branscher kan skapa innovativa lösningar. Det kan gälla projekt där man tar fram nya, eller för deltagarna nya, affärsmodeller. Samtidigt platsar här projekt som ökar samordning och samverkan, som hittar nya lösningar genom att samarbeta med fler. Detta kan innefatta nya lokala utvecklingsplaner, lokalekonomiska analyser eller förstudier för t ex etablerandet av kooperativa hyresrätter, nya vattenförsörjningslösningar för en by eller ö. Med ”affärsmodeller” menas t ex sätt att arbeta, producera, restaurera – lösningar som kan appliceras på fler platser med liknande utmaningar.

Exempel på insatser

- Utveckling av nya produkter och tjänster
- Nätverk och möten för affärs- och idéutbyten
- Kartläggning behov och möjligheter för co-workingplatser
- Samarbetsprojekt såväl inom som mellan branscher och aktörer
- Ökad samverkan mellan tätorter och landsbygder för att tillvarata resurser och kompetenser
- Utveckla nya förutsättningar för ökad delaktighet i samhället
- Kartläggning av lokala behov och hur de kan lösas med platsgivna resurser
- Lokala utvecklingsplaner
- Smarta landsbygdsstrategier

KLIMATSMARTA ANLÄGGNINGAR & INVESTERINGAR

För att åstadkomma förändring och skapa konkreta resultat som kan leda till effekter behövs ibland mer än kunskap, kompetens, affärsplaner och samverkanslösningar. Inom detta insatsområde ligger fokus på fysiska investeringar och anläggningar. Här ryms också Projektstöd till företag för att t ex bygga ett beredningskök eller en gårdsbutik.

Exempel på insatser

- Utveckling av nya och befintliga mötesplatser
- Restaurering av naturmiljöer på land och i vatten
- Insatser för småskalig infrastruktur som
  cykel- eller vandringsleder
- Investeringar som bidrar till hållbar lokal matproduktion
- Utveckling av natur-, kultur- och fritidsaktiviteter med fokus på upplevelse
- Omvandla lokaler till flexibla nyttjandeformer
- Insatser för ökad tillgänglighet till platser eller upplevelser
- Insatser för energieffektivisering

Bilden visar två flickor och en pojke som målar en planka.

4.4 Indikatorer

Indikatorer är ett verktyg för att mäta målen som är uppsatta i strategin. De ger alltså en bild av utvecklingen som skett och ska visa på måluppfyllelse. Det finns tre nivåer av indikatorer; EU-, nationella och lokala indikatorer.

De indikatorer som på bästa sätt kan visa framstegen mot målen i strategin har valts ut. 2022 när leaderområdet har fått en budget tilldelat kommer målvärden att läggas till.

EU-INDIKATORER

Miljö/klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden

Ny sysselsättning

Smarta landsbygdsstrategier

NATIONELLA INDIKATORER

Nya företag

Bevarad sysselsättning

Nya produkter

Nya tjänster

Nya mötesplatser

Nya fritids- och kulturverksamheter

Nya nätverk och samarbeten

LOKALA INDIKATORER

Deltagare, kvinnor under 25 år

Deltagare, män under 25 år

Projektdeltagare som omsätter ny kunskap i praktik

Framtagna affärsplaner

Affärsmodeller

Företag som samverkar

Nya sociala företag

Nya metoder, arbetssätt eller processer

Diversifiering av den lokala arbetsmarknaden

Organisationer i nya nätverk

Utökade nätverk

Nya lösningar på miljö- och klimatproblem

Nya besöksmål

Nya aktiviteter utanför högsäsong

Nya eller restaurerade leder

Restaurerade vatten- och våtmarksområden

Restaurerade natur- och kulturmiljöer

Nya förvaltningsplaner

Restaurerade bryggor eller hamnar

Projektdeltagare som upplever ökad inkludering

Projektdeltagare som känner ökad framtidstro

Nya servicelösningar

Nya bostadslösningar

5 Genomförande

5.1 Kommunikation

Leader Stockholmsbygd ska arbeta med kommunikation i syfte att informera, inspirera, skapa nätverk med bekanta och nya aktörer samt förändra attityder och uppfattningar om landsbygd och skärgård, i syfte att utveckla befolkningsunderlag och öka förutsättningar för resilienta samhällen och framgångsrikt entreprenörskap i området.

God kommunikation kommer bli en nyckelfaktor för att nå framgång med en strategi som tydligt fokuserar på svåra förändringsprocesser. Insikt i behovet att ställa om vår livsstil innebär inte med automatik att människor, organisationer och samhällen ändrar beteenden, processer och mål. Samtidigt erbjuder dagens sociala medier en variation av nya möjligheter att agera snabbt, nå många och inte bara sprida information utan skapa sammanhang, väcka känslor och inspirera att agera och driva processer. Leader Stockholmsbygd kommer att använda berättelser, storytelling, för att inspirera och skapa en gemensam förändringskultur.

I uppstartsfasen tar leaderkontoret fram en kortfattad och tilltalande populärversion av strategin som informerar övergripande om leadermetoden, vad organisationer kan söka stöd för och hur ansökningsprocessen går till. Under genomförandefasen fortsätter riktade informationsinsatser samtidigt som goda exempel sprids och träffar genomförs för erfarenhetsutbyte och lärande mellan projekt. LAG och partnerskapet har en viktig roll att kommunicera i sina egna nätverk i syfte att förstärka och bredda kontorets arbete. Resultat från projekt, uppföljningar och utvärderingar sprids löpande till samtliga målgrupper för att visa vad projektmedlen har använts till, vilka effekter samt miljö- och samhällsnytta de har lett till och för att inspirera fler att gå vidare med sina utvecklingsidéer.

Leader Stockholmsbygd kommer arbeta med en informationsrik webbsida i centrum som kompletteras med inlägg i sociala medier och med kortfilmer som är ett utmärkt sätt att väcka intresse och inspirera. Kommunikationen riktar sig till följande målgrupper:

- Stödsökande: samverkande föreningar, entreprenörer och offentliga aktörer som vill utveckla landsbygden tillsammans.
- Samarbetspartners och andra aktörer med utvecklingsansvar: LAG och partnerskapets organisationer, akademin, regionen, länsstyrelsen, kommunstyrelser, myndigheter.
- Allmänhet, media, politiker, opinionsbildare som kan utvecklas till bra ambassadörer för landsbygd och skärgård.

5.2 Urvalsprocess

Strategin kompletteras 2022 med urvalskriterier för urval efter att strategin är prioriterad. Avsnittet ska ha samma utformning i samtliga svenska leaderområden och går ej att ändra.

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer Leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Effekter

Med effekter menas förändring på längre sikt till skillnad från resultat som uppstår i anslutning till ett projekt och sedan kan försvinna. För att bidra till verklig omställning vill Leader Stockholmsbygd åstadkomma långsiktiga strukturella förändringar i området.

Även om effekter är sista ledet i interventionslogikens kedja, är de starkt beroende av de första stegen i alla projekt: utforska grunden till problemet som ska lösas, diskutera relevant angreppssätt (effektfull och kostnadseffektiv)[16], sätta realistiska mål och välja lämpliga aktiviteter. I en öppen dialog mellan sökande och leaderområdet väcks tankar och projektupplägget finslipas för att stimulera effekter. Trepartnerskapets erfarenheter, kunskap och för projektet intressanta samverkanspartner förmedlas. Det är viktigt att sökande och LAG har en samägd målbild för leaderområdet där varje projekt blir en av flera pusselbitar som bidrar till långsiktiga strukturella förändringar.

Val av prioriterade projekt sker med hjälp av urvalskriterier som premierar projekt som bedöms ha stor potential att skapa förändring och nå långsiktiga effekter. Samtidigt är en väsentlig del i arbetet mot omställning och strukturell förändring att utveckla nya lösningar och modeller, vilket tydligt framgår i beskrivningen av strategins mål och insatsområden. Det är därför viktigt att bedömningsgrunderna ger utrymme till att våga prova nytt, där innovativa projekt kan få högst poängsättning förutsatt att de har en tydlig plan för uppföljning som visar hur resultat och lärdomar kan tillvaratas.

Att stimulera och främja effekter hänger ihop med att skapa förutsättningar för synergi och lärande. Under projektets gång coachar leaderkontoret och LAG-styrelsens ledamöter genom projektuppföljning. Det blir gyllene tillfällen att tillsammans med stödmottagarna reflektera över lärdomar mot bakgrund av mål och syfte. Diskussion förs även tidigt om hur verksamheten ska fortsätta efter projektets slut och en realistisk plan för projektresultatens överlevnad efterfrågas.

Leaderkontoret erbjuder vidare forum för utbyte och lärande över projektens gränser, med möjlighet att knyta kontakter med övriga aktörer inom partnerskapet. LAG genom sitt verksamhetskontor skapar berättelser för att inspirera, sprida metoder och uppnå en gemensam förändringskultur. Omvärldsbevakning och utbyte med andra aktörer med utvecklingsansvar innebär att leadermetoden bidrar till och tar vara på det som händer inom området.

På organisationsnivå tar Leader Stockholmsbygd extern hjälp för att utveckla områdets förmåga att aktivt arbeta för långsiktiga strukturpåverkande effekter. Egna projekt kan ge möjligheter till kollektivt lärande och samordning såväl mellan projekt som mellan projekt och leaders trepartnerskap. Utbyte med andra leaderområden inom och utanför Sverige bidrar också till ett ökat lärande inom Leader Stockholmsbygd.

5.4 Hur främjar strategin innovation?

Det finns fler än en beskrivning av vad innovation är. Denna strategi utgår från Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) förklaring ”Innovationer är nya lösningar som svarar mot behov och efterfrågan i vardagen och omvärlden”[17] . Ett hotande klimat- och ekosystemsammanbrott gör att det är brådskande att utveckla lösningar, som Vinnovas generaldirektör Darja Isaksson poängterar: "Innovation är en existentiell fråga"[18]. Innovativa lösningar kan vara nya produkter eller nya processer[19]. För att räknas som innovationer behöver de skilja sig från tidigare processer eller produkter. En innovation behöver inte vara ny för världen för att räknas som sådan, utan kan också vara ny för organisationen, platsen eller marknaden. Samhällsnyttan

uppstår då nya lösningar anammas, sprids och blir ett sätt att arbeta långsiktigt. Nyttan som skapas kan anta många former – ekonomiska, sociala eller miljömässiga.

Att ta steget från uppfinning till innovation kräver kunskap, samverkan, nätverkande och entreprenörskap. Utvecklingsstrategins insatsområden är formade att främja nya perspektiv och lösningsinriktad samverkan. Alla tre är relevanta ur innovationssammanhang, som språngbräda (kunskap och kompetens), processlösningar (affärsmodeller & samverkanslösningar) och produktlösningar (klimatsmarta anläggningar & investeringar). Urvalskriterier för val av prioriterade projekt ska premiera insatser som är ny för platsen, marknaden eller organisationen och att det framgår tydligt och konkret på vilket sätt projektet är nyskapande.

Leader Stockholmsbygd kommer att fortsätta bygga en verksamhet som skapar ett klimat av nyfikenhet och tillit där lärandet och modet att pröva nytt värdesätts högre än rädslan att misslyckas. Det gäller verksamhetens alla delar: kontoret, LAG, projektgrupper. Möten mellan olika människor, företag och organisationer genomförs för att främja dialog och samordning men också möjliggöra kreativa krockar och korsbefruktningar. Tid och resurser ägnas det som utgör leadermetodens mervärde: engagera, vara brobyggare, skapa synergier och inspirera. Det är grogrunden för innovation.

Med egna projekt som till exempel paraplyprojekt kan leaderområdet underlätta för företag, nätverk och organisationer att genomföra delaktiviteter som förstudier, utveckling av affärsmodeller eller samverkanslösningar. Att beviljas delaktivitetsstöd kan villkoras med deltagande i aktiviteter som främjar nätverkande och kunskapsutveckling och därmed innovation.

Bilden visar en tallrik med pasta och tomater.

Viktigt blir också samverkan med andra organisationer inom och utanför partnerskapet för Leader Stockholmsbygd, som Länsstyrelsen i Stockholms län. Leader Stockholmsbygd kan stötta innovationer inom ramen för sin egen verksamhet, men också slussa sökande vidare till andra aktörer med utvecklingsansvar som har bättre förutsättningar att erbjuda stöd för att testa eller förverkliga utvecklingsidéer.

5.5 Övergripande principer

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling genomsyrar hela strategin och bidrar till en gemensam kraftsamling på olika nivåer. Mänskligheten står troligen inför sin största utmaning i form av sammanflätade ekologiska, sociala och ekonomiska kriser. Världen försöker ställa om med planer på globalt, europeisk, nationell, regional och kommunal nivå. Leader Stockholmsbygd är med på tåget. Alla diskussioner under framtagning av strategin pekar på vikten av den lokala nivån för att i samverkan hitta konkreta förankrade lösningar till de glokala utmaningarna.

I strategiframtagning har hållbar utveckling inte behandlats separat utan har genomsyrat diskussion med samtliga intressenter. Workshopdeltagare har fått möjlighet att i små grupper prata om delaktighet, levande bygder, livskraftiga verksamheter, levande natur och vatten. Olika intressen har lyfts fram och det kommer att bli viktigt att utbytet kan fortgå under strategins genomförandefas. Att få vara medskapare är avgörande för att lyckas med omställning.

Styrkan med strategin är att möjligheten att främja hållbarhet finns inom alla insatsområden, oavsett om det gäller kunskap (verktyg), affärsmodeller (process) eller klimatsmarta anläggningar (produkt). Strategins mål ramar in insatser som ska kunna prioriteras: nämligen, hållbara näringar och platser. Således blir "hur" (hållbarhet) lika väsentligt som "vad" (näringar och platser). Leader Stockholmsbygd satsar på livskraftiga bygder inom planetens gränser[20]. Erfarenhet från tidigare perioder har visat att det inte räcker att begränsa hållbar utveckling till ett insatsområde.

Mänsklig mångfald – likabehandling, icke-diskriminering och jämställdhet

De övergripande principerna kräver ett systematiskt strategiskt arbete. Valberedning och kommunikation är särskilt relevanta för att främja mänsklig mångfald och sakkunnighet inom LAG. Med ett brett partnerskap som speglar leaderområdets sammansättning kommer valberedningen kunna begära nomineringar på en kvinna och en man från varje medlemsorganisation för att sätta ihop styrelsen med beaktande av kompetens, kön samt andra aspekter som bland annat geografi, ålder. En i alla aspekter kompetent styrelse kan inte vara annat än jämställd och säkerställer därigenom också att kontoret beaktar jämställdhetsperspektivet i det dagliga arbetet.

Inom kommunikation synliggörs relevanta projekt och aktiviteter, egna och andras. Nätverkandet utvecklas och nyfikenhet skapas hos alla samhällsgrupper och -aktörer att vända sig till leaderkontoret för stöd att driva sina utvecklingsidéer. Kvalitetssäkring görs genom att följa upp och utvärdera verksamheten bland annat med hjälp av statistik över kön, ålder och utländsk bakgrund.

Leader Stockholmsbygd satsade under strategiframtagningen särskilt på att nå unga i leaderområdet. Genom att använda partnerskapets nätverk och kanaler har 30 % av de som gjort inspel till SWOT varit under 25 år. Ungdomar är en grupp som leaderområdet hittills haft svårt att nå. Men tack vare strategiarbetet har kontakter skapats med engagerade ungdomsgrupper. Någon form av ungdomsråd som komplement till styrelsen kommer att skapas för att utveckla samarbetet och få med ungdomsperspektivet i genomförandet av strategin.

Flera av de föregående avsnitten beskriver hur innovationer möjliggörs och effekter uppnås genom samverkan, delaktighet och korskopplingar mellan olika människor och erfarenheter. Det ligger därmed i Leader Stockholmsbygds eget intresse att säkerställa allas lika rättigheter och möjligheter att arbeta på kontoret, sitta i styrelsen eller söka stöd, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Bilden visar ett sjökort som hålls av tre händer.

SLUTNOTER

[1] The LEADER approach and Local Action Groups in the context of a new EU strategic programming period, José Luis Peralta Pascuaw

[2] Climate Change 2021: The Physical Science Basis. IPCC

[3] Stockholm Resilience Centre, Introduktion Resiliens

[4] Leader Stockholmsbygd dialogmöte med 4H Stockholms län, 210601

[5] Regeringens proposition 2017/18:179, En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop

[6] SCB, Fritidshusen i alla kommuner

[7] SCB, Utrikes födda i Sverige, 210325

[8] Tillväxt- och näringslivsstrategi för Stockholmsregionen

[9] Efterfrågan på lokalproducerat ökar under pandemin, Livsmedelsnyheter, 210112

[10] Om måltidsturism, i Stockholms läns livsmedelsstrategi. Rapport nr 2019:16 i Länsstyrelsens rapportserie

[11] Handlingsprogram för landsbygds- och skärgårdsstrategin, Region Stockholm 2020

[12] Kairos Future, omvärldsanalys för Leader Sverige, punkt 4 ”Samhällskontrakt i omskrivning”

[13] Smarta landsbygder, Landsbygdsnätverket

[14] Cederholm Björklund, Jennie, inspirationsföreläsning på Leader Stockholmsbygds tematräff Livskraftiga verksamheter, 210505

[15] ”Agil projektledningsmetodik är inkrementell, lättrörlig och kan snabbt anpassas till ändrade förhållanden i projektet och dess omvärld.” AGIL PROJEKTLEDNING - Något för alla eller bara för några?

[16] 4 steg till problemförståelse och ökad chans för effektfulla insatser, föreningen Effektfullt, 2019

[17] Sveriges kommuner och landsting, om innovation, 210317

[18] https://www.vinnova.se/m/inspiration-for-innovation/darja-isaksson-innovation-ar-en-existentiell-fraga/

[19] Innovationer i jordbruket och på Sveriges landsbygder, Jordbruksverket, Utvärderingsrapport 2019:3.

[20] Stockholm resilience centre, Planetary boundaries

Bilden visar fisk som släpps ut, tillbaka i ett mindre vattendrag efter att ha fångats i en fälla och räknats.

